

Delredovisning 2 av uppdrag att utreda finansiering av omhändertagande av kärntekniska restprodukter från nya kärnkraftsreaktorer

Diarienummer 2024/547

2025-11-28

Blykalla uppskattar möjligheten att få inkomma med synpunkter på Riksgäldens rubricerade utredning.

Kort om Blykalla

Blykalla är ett svenskt bolag som utvecklar små modulära kärnkraftsreaktorer. Bolaget är baserat på 25 års forskning och grundades 2013. Blykalla utvecklar reaktorer som använder bly istället för vatten för kylning av själva kärnreaktorn. Detta är ett av flera koncept som räknas till fjärde generationens reaktorteknik. Företaget har flera avgörande patent, bland annat för aluminiumlegering av stål som gör stålet mer motståndskraftigt mot strålning och korrosion.

En ny finansieringsmodell måste eliminera eller kraftigt reducera kravet på säkerhet samt skapa kostnadsförutsebarhet

Inledning

Blykalla välkomnar Riksgäldens förslag till statligt stöd avseende finansiering av kärntekniska restprodukter. Nuvarande och föreslagna reglering av detta för med sig två principiellt stora problem.

För det första utgör ställandet av säkerheter för dessa förpliktelser - vilka även med beaktande av Riksgäldens förslag för mindre aktörer uppgår till flera miljarder kronor - för såväl nya som etablerade aktörer en inträdesbarriär som är mycket svår att överkomma.

För det andra fixeras inte aktörernas kostnadsansvar förrän ett slutförvar har förseglats enligt nuvarande ordning. Omberäkningar kan göras som medför att den säkerhet och de löpande inbetalningar som krävs ökar. Av lätt insedda skäl gör detta det svårt att investera i ny

kärnkraft. Vid tidpunkten för investeringen är det inte möjligt att säkert räkna på vilka kostnader som aktören kommer att ha för omhändertagandet av kärntekniska restprodukter.

Blykalla har underhand tagit del av andra aktörers synpunkter och förstår att dessa ståndpunkter delas även av andra.

Dessa problem och principiella lösningsförslag diskuteras i det följande.

Kravet på säkerhet enligt Finansieringslagen och den föreslagna Finansieringslagen behöver elimineras eller kraftigt reduceras

Både enligt den nuvarande lagen (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter ("**Finansieringslagen**") och den föreslagna lagen om finansiering av kärntekniska restprodukter för reaktorer som tagits i drift från den 1 juli 2026 ("**Nya Finansieringslagen**") krävs att säkerhet ställs för det s.k. finansierings- och kompletteringsbeloppet. För befintlig kärnkraft har säkerheter enligt Finansieringslagen ställts i form av moderbolagsgarantier. Denna typ av säkerhet kräver en eller flera ägare av tillståndshavande bolag som har en ekonomisk ställning som är synnerligen god. Realiter är de enda bolagen som kan ställa denna typ av garantier energibolag med statligt ägande och även för dem är det en av flera skäl problematisk lösning. För tillståndshavande bolag som inte har ägare av denna karaktär får andra slag av säkerheter sökas.

Närmast till hands när moderbolagsgarantier inte kommer i fråga är bankgarantier. Härvid är ett problem att säkerheter enligt nuvarande reglering inte får vara i tiden begränsade (se 23 § förordning (2017:1179) om finansiering av kärntekniska restprodukter). Riksgälden har försökt lösa detta genom att i sin utredning föreslå att säkerheter ska få vara tidsbegränsade. Dessvärre löser inte detta problemet. I underhandssamtal med banker om ställande av garantier med de löptider som ändå blir aktuella betraktar bankerna garantierna som tidsobegränsade med följderna att *hela* garantibeloppet behöver säkerställas.

I linje med det föregående och om regeringens ambition att ny kärnkraft ska etableras ska realiserat krävs ett system där inträdesbarriären, som säkerheter för finansiering av kärntekniska restprodukter utgör, elimineras eller i vart fall kraftigt reduceras. Som Blykalla ser det behöver ett system identifieras där kravet på säkerheter ersätts med löpande betalningar som säkerställer finansiering av aktörers kärntekniska restprodukter.

Blykalla har identifierat tre möjliga vägar för att lösa det problem som ställande av säkerheter utgör, vilka enligt bolagets mening bör utredas närmare av Riksgälden.

- Kravet på säkerhet tas bort i kombination med att beräkningen av kärnavfallsavgiften får ta i beaktande den högre risk det innebär att säkerhet inte ställs. Avgiften får dock inte bli så hög så att kärnkraftsprojekt av denna anledning inte blir kommersiellt gångbara.
- Kravet på säkerhet tas bort och ersätts med en initial statlig placering som utgör säkerhet för att aktören upphör att betala kärnavfallsavgifter alternativt att kärnavfallsavgifterna visar sig otillräckliga (jfr härvid att Riksgäldens förslag går ut på

att om det statliga stödet faller ut ska stödet användas för att förvärva andelar i Kärnavfallsfonden). Principiellt liknar detta förslag det första förslaget. Båda förslagen innebär en riskförskjutning till staten. I det andra förslaget ligger dock en väg för staten att hantera denna risk. Genom att tidigt börja låta medel generera avkastning kan stödet staten betalar ut i scenarion där en säkerhet annars hade tagits i anspråk väntas bli mindre (jfr härvid Riksgäldens resonemang kring varför en statlig ansvarsförbindelse är en mindre lämplig lösning jämfört med förvärv av andelar i Kärnavfallsfonden).

- Systemet med säkerhet och kärnavfallsavgifter ersätts med en så kallad "projekt-obligation". Blykalla har underhand tagit del av Kärnfull Nexts förslag till hur en sådan kan struktureras och anser att det är ett förslag som bör utredas.

Finansieringsmodellen måste möjliggöra för aktörer att förutse den slutliga kostnaden

Utöver att en finansieringsmodell behöver identifieras som inte omfattar krav på en stor initial säkerhet behöver modellen säkerställa förutsebarhet såvitt gäller kostnader för kärntekniska restprodukter samt definiera en tidpunkt vid vilken aktörers ansvar upphör.

Beträffande kostnadsförutsebarhet måste modellen från start ange vad aktörens maximala kostnad kan bli. Ett system där kostnaden från tid till annan kan höjas gör att kärnkraftsprojekt blir mycket svåra att investera i.

Beträffande tidpunkten när ansvar för kärntekniska restprodukter ska upphöra bör denna tidpunkt klart definieras. En lämplig tidpunkt är att aktörens betalningar enligt systemet har fullgjorts och kärnavfall har packats för slutförvar i enlighet med vid tidpunkten för överlämnandet gällande slutförvarskriterier. Kostnaden för sådan paketering ska bekostas med medel från den finansieringsmodell som väljs. Såvitt gäller överlämnande av kärntekniska restprodukter bör detta kunna ske löpande under drifttiden och ska göras i enlighet med vid tidpunkten för överlämnandet gällande slutförvarskriterier. När dessa två skyldigheter har uppfyllts ska aktören inte ha något ytterligare ansvar varken för sina kärntekniska restprodukter eller andra kostnader för ett slutförvarssystem.

Synpunkter på Riksgäldens förslag

I enlighet med vad som anförts ovan går Riksgäldens förslag inte tillräckligt långt för att lösa de problem Finansieringslagen innebär för etablering av ny kärnkraft. Med det sagt lämnar Blykalla nedan vissa synpunkter på den Nya Finansieringslagen.

Såvitt gäller Riksgäldens förslag välkomnar Blykalla de förslag till justeringar av beräkningsmetoder som Riksgälden lämnar. Blykalla noterar härvid att avsikten är att bestämmelser om drifttid för reaktorerna vid beräkning av kärnavfallsavgifter, konfidensnivå vid beräkning av kompletteringsbeloppet och den närmare parametersättningen av stödet avses bestämmas i förordning. Mot den bakgrunden lämnar Blykalla följande principiella synpunkter.

Rangordningsmässigt är de viktigaste justeringarna som krävs för att nå en kommersiellt rimlig kärnavfallsavgift och i förlängningen säkerhet som kan ställas som följer.

- Lägre konfidensnivå vid beräkning av kärnavfallsavgift
- Förlängd beräkningsmässig drifttid för reaktorerna
- Högre andel aktieplaceringar i kärnavfallsfonden

Vad särskilt gäller konfidensnivå är det centralt att denna inte bestäms på en högre nivå för ny teknik. Detta skulle markant öka back-end kostnaderna och därmed inträdesbarriären för ny teknik.

Blykalla AB, genom

Thérèse Burman
Head of Legal

Martin Bengtsson
Legal Counsel